17

IN CAUSA Litte collegij Diui Thome de Aquino contra Capellanos Capellaniæ Elisabeth de Castro, facti specties premissa que satis plana est per scripturam publicam census et libellum dicti collegij productum. dubium quod oritur ex prædicto instrumento, in duobus consistit (videlicet) vtrum prędicti tritici census sit reducibilis ad peccuniam et redimibilis juxta leges Regiae. 4.ª 5. & 6. tt.º 16. Lib. 5. recopill. in quibus videtur decissum dicti collegij libellum et intentionem prohibet enim d. l. 4. per hec verba_ que no se puedan haçer los tales censos y tributos para que se ayan de pagar en Pan vino y Azeite ettª. ni en otro genero de cosas que no sean dineros. y mandamos que los contractos que hasta aqui se vvieren hecho y hiziere... de aqui adelante

se reduzga el dinero que se uviere dado por el censo
de las tales cosas. a respecto. de 14 U. el millar. pa
ra que se pague en dinero - deinde sequitur. l. 6. quæ pro
hibet que no aya censos. menos de a. 14 U. el millar
y anulla los contractos que en otra manera estu
vieren hechos. y dizemas y en quanto a los
Zuros y censos y contractos que hasta aqui
estuuieren hechos à menos precio. de los dhos
14 U. el millar. mandamos que assi mismo
sean reduzidos. y reduzimos el dho Precio
y respecto no embargante que sean antiguos y de
mucho tiempo ympuestos. Ni que sean hechos
en parte etta. ex quibus Videtur qd cum
pretium dicti censꝰ tritici. fuisset 32 U. numos
debet reduci. a 14 U. el millar. & pro eo soluere
2U272. numos & non amplius. ratio enim prædictæ
legis. 4æ. ea videtur esse. quia de facili potest fieri
fraus in pretio. in quo præcipuum requisitum
est. Ut non dicatur Usurariꝰ. qd interueniat
Justum pretium. cm Nauarr. Sotum & Couu
et alios plures quos allegat & sequitur Azeued

in l. 1ª tt.º 15. lib. 5. nº 2. & omnis inequalitas pretij et deceptio licita non est, neque permissa, immo damnatur ex authoritate Pauli. 1. ad Thesalon. ne quis supergradiatur fratrem suum, ubi Beatus Anselmus ait, supergressio est ubi pro minori pretio illud quod maioris est ellicitur, probat Fortunius garcia in tt.ᵘ de ultimo fine utriusque Juris col.ª 22. illat.º 17. ideoque est contra Jus naturale ne quis cum alterius damno locupletetur, et diuinum prohibens alienum detineri. facit lex in c. 1.º distinctione 1ª. & in c. fi. distinct.º 9. et cum presumptio dictarum legum regiarum sit quod in dictis censibus venditis in tritico et oleo et similium pretium iustum consideratum non fuit, contrariumque probatum non sit, etiam in dubio debemus reducere, quia qui se exponit periculo peccandi peccat. ut inquit glo. in rub.ª tt.º 2. lib. 8. ordina. pag.ª mihi 23. ibi, tamen est mea sententia

9 Neque his obstat si dicatur quod predictus census tritici est perpetuus quia in eis idem et cum maiori ratione dicendum est. millitat enim eadem & maior ratio, quia maior est occasio decipiendi in pretio ubi maius pretium requiritur quam in pretio redimibili

Ut ex pluribus in hac nostra specie probat Azeued. in l. 4. tt.° 15. lib. 5. n.° 2. 3. 4. & 5. qui est videndus quia ibi decidit nostram quæstionem

9 Nec dubitari potest teneri prædictos capellanos capellaniam et ecclesiam ad hanc reductionem faciendam comprehensosque esse in dictis legibus regijs quia hoc satis probatum est à Couarr. et ab alijs pluribus doctoribus quos refert & sequitur latissime Didacus perez in 2.° Thom. ordina. in lib. 2. tt.° 2. de las usuras pag.ª mihi 32. in versi.° quæri potest ex quibus pronuntiandum senseo censum hunc esse redimibilem reducendumque esse ad peccuniam. salua digniss.ª Cor[...] dominationis Vræ.

Antonio Suarez
Licenciado Pedraza

Annuam sane frumentariam præstationem fuisse anno 1519. constitutam dubitari non potest, tum etiam prædium super quo fuit assignata, fuisse in[...] qui pensionem soluere promissit ab eo translatu, in cuius fauore constituebat[ur]. Is igitur certo pretio prædium uendidit Trigintaduobus maravedinorum millibus [...] pretio remissis, ut singulis annis uiginti quatuor tritici fanegas emptor capp[ellanis] persolueret in perpetuum. Cuius prædij dominium cum onere Collegium adeptum. Quo supposito. Dubitatur utrum lege regia 4. tt.° 15. lib. 5. recopi. ab Imperatore lata anno 1534 is contractus sit comprehensus. Et quidem affirmatiuam sententiam superior consultatio defendit, cuius Capp[...]

sarii, licet plura in ipsius litis prosecutione dixerint, nihil tamen incontrariū quod ea iure innixa cōprobent modo deduxerūt: Nobis tamē re ipsa diligenter cōsiderata, hæc quæ negatiuā sn̄iam fauere uidentur, sese obtulerunt.

1. Leges generaliter futura negotia, & nō preterita prospicere. l. leges C. de legib. cū ibi traditis. is autem cōtractus præfatæ legi decem & nouem annis anterior extitit, si ipsius priorē promulgationē respiciamus, si posteriorem uiginti quatuor. & licet in ea ita cautum sit, y mādamos que los cōtratos que hasta aqui se ubierē hecho y hizierē de aqui adelante. et etiam preterita comprehendat, nihilominus tamen ea uerba ex ipsius legis principio interpretanda uidentur. ait enim. Porque somos informados que delos censos alquitar, que de pocos tiempos aca nuestros subditos an puesto. uulgaris est illa sn̄ia legis prefationem ipsius dubiam dispositionem declarare. §. f. de heredibus. insti. & illud significare illam speciē in dispositione contineri, quæ prefatione cōprehenditur ex legislatoris uoluntate. l. libertum. & senatus de ritu nuptiar. Menochius presumpt. 190. n° 5. lib. 4. uerba itaq. illa, Ouieren hecho, intelligantur, de pocos tiempo aca hasta harte, ut in principio dicitur. Suadetur hæc sn̄ia si animaduerterimus longe aliter fuisse l. 6 tt° 15. lib. 5, quæ de censuū reductione unius pro quatuordecim fuit lata, cōstitutū ait enim, cū eadem uerba dixisset, quæ lege 4, Noembargante que seā antiguos y de mucho tiempo impuestos. quæ quidem in d. l. 4. desiderantur, quod si legislator idem uoluisset, dixisset utiq. Mouet q. maxime noua Regis nri Philippi ad Galleciā cōstitutio destinata, in huius l. 4. interpretationē, [illegible]. ibi y Mandamos que todos los censos y tributos que en el dicho Reyno de Galicia se ubierē assi puesto y fundado por qualquier persona dende el dicho año de quinientos y treinta y quatro acesta parte en pan uino. etc. igitur si anteriores cōtractus cōprehenderet etiā ea cōst. cōprehenderet.

Nec pretermitti debet d. l. 4. primo Madriti ferri ceptam anno 1534. deinde Vallisoleti anno 37. postremo promulgatā Toleti anno 39. unde illa uerba y hechos ab anno 34. respexisse, ut ab eo obligaret, uidetur. sed etsi antecius tempus respexit, id modicū fuisse cōstat. id aut cū a lege nō sit prefinitum ad iudicis arbitrium pertinet, quātū sit estimare Menochius lib. 2. de Arbitrar. casu 33. Decem uero annorū tempus nō modicū, sed longū dicitur. l. penult. C de prescript. longi temp. 10. uel 20. Accursius & relati ab Horoscio l. de quibus n° 52. de legib. longo igitur tempore. 19. annorū is cōtractus legē quartam precesit.

[Margin, beside "Mouet … cōstitutio": hodie … l. tt° 15. … cop.]

2°. Difficilest, quod cu censas fuerit absque pacto redimendi in perpetuu constitutu [...] lex quarta de annuo reddita redimibili loquitur, ait, Porque somos informados [...] de los censos al quitar. & ibi; Mandamos que los tales censos y tributos al quitar [...] quae geminatio deliberata legislatoris voluntatem denotant. & rationi [...] eandem in utroq; vigere, qua Azebedo cosideravit, ut lege utraq; species co[m]ple[cta]tur, verum no est, cu longe alia in uno, qua in alio ratio versetur, cu in annuo redd[itu] cui pactu redimendi adijcitur, usurae maxime pp. id pactu sit connexus, quo cessa[nte] usurae etia species cessat, siquid vero in pretio peccatu fuerit, tunc iniquitas & i[...] erit adversus comutationis aequitatem, no tame dicetur usura, ut optime adve[rtit] Covar. lib. 3. var. c. 9. n° 6. & admonendus tame erit lector, doctissime Navarr[um] cosil. 8 de cesib, ubi censet Pij V costitutionem generaliter de censu loquentem [...] redimibili fore interpretata, propter rationis diversitate, tantu abest, ut lege de red[imibili] disponentem ad perpetuu trahatur. & lege 4. his in perpetuu costitutis no obstare a[...] Covar. lib. 1. variar. c. 15. n° 11. & planus prosequitur Guterrius lib. 2. [...] q. 170. n° 1. & nihilominus est q; indubitatu ex Catholici Philippi Regis costitutione ad Galleciam descripta cuius s° meminimus, qua Joannes Garsias [...] de expes. & melioral. c. 9. n° 75. quam merito Guterrius, no solu illi causae, & [...] tiae, pro qua producta est, sed et onibus similibus ratu haberi credit, ex l. fi. C. de legibus. d. q. 170 in fi. cui idem Garsias in novis. editione accesit.[+] Ex q[ua] liquido costat legem quartam annuos redditus a te annu 1534 in frumento vino [...] oleo costitutos, [solvedor] minime reduci neq; moderari, post praefatum vero annu [...] costitui valere, & posse, si cois estimationis pro tempore & loc. ratio & coputation[is] habita, ex viginti unu per singulis annis persolvatur, alioquin & si perpetui [...] metio in costitutione, tanqua in fraudem legis, redimibiles iudicatur, & certo mo[do] reducantur, & moderentur.

[+] & est sine controversia cu iudicat. l. 7. tt° 15. & lib. 5. & ad alias Provincias destinata.

3. Dubitationem facit, censum super propria re, quae translata est, fuisse costitu[tum] & in ea specie cu pacto etiam redimendi lege 4. minime obstante; in frumento, vino [et] oleo persolvendo assignari posse afirmat Dida. Covarr. dic. lib. 1. c. 15. n° 11. [...] no dissentit Gutierrus d. q. 170. n° 3. & in tuto fide sequitur modernus Felicianus de cesib. lib. 2. c. 1. n° 44. & licet in hac causa, is qui frumentum [...]

dotib⁹ singulis annis persoluendū uendit prædiū qd emerat, ea tamen lege accepit, ut certa pretij quātitate remissa 15 census cōstitueretur: quod perinde est ac si in ipsa prædij translatione fuisset cōstitutus. Gutierrius d. q. 170. n. 3.

4. De contractus iniustitia minime in hac causa cōstare uidetur: Licet enim hoc tempore iniustissimus iudicaretur, tamē ante annos 80. fuerit iniustus, quid tūc tēporis obtineret nequaquam ex hoc tempore iudicare ualemus, cū ob temporis diuturnitatem pretia rerū maxime uarientur l. pretia rerū ad l. falcid. & pretiū inter cōtrahētes placitū & cōsensum, iustum præsumitur Bald. in l. per diuersas 4. quæst. C. mādati, unde in actore probationis necessitas rejcitur l. 2. C. de rescind. Fran. Becio cōs. 42. n. 14. Accedit partis cōfessio, & subst. ratio in cōtractu relata auth. hoc ius porrectū C. de S.S. eccle. Mascardus de prob. cōc. 655. lib. 2. Tunc uero temporis frumenti pretiū fuisse iustissimū credere par est: ex pragmatica sanctione a Ferdinādo & Elisabeta Catholicis Sindecēniū lata anno 1502. quā n. 180 quā Messia adducit, ubi supremū tritici pretiū ita cōstituitur, ibi. Non ueda uender ni cenda el pan sino arazonables precios de manera que quādo el precio del pā subiere no suba la fanega del trigo a mas precio de cieto i diez maravedis. Constat aut in his annuis redditib⁹ cōstituēdis nō supremū pretiū, sed quod infimo accedit cōsiderari. unde hodie, in his emēdis nō pretiū lege prefinitū quatuordecim argenteorum, sed octo, aut, nouē cōputatur, ad quam ratiō nē, si expressato pretio supremo quantitatē adimas, & adijcias in his annuis redditib⁹ perpetuo cōstituēdis nullum certum pretiū fuisse iure statutū, ut adeo iusta æstim[illegible] loci, temporis, rei, & cōsuetudinis ratio habēda sit & inter uarias opiniones, fuerint qui crediderint [illegible] posse ad rationē unius pro [illegible] sexdecim/quindecim l. siquis argētū & si autē donator C. de donat. Aurelius a Rodulphis quē Parisius cōsil. 80. n. 29. lib. 1. sequitur. Sicut Couarr. dubitat, lib. 3. uar. c. 9. n. 6. in fi. sicut cōtractus huius temporis ea habita fuit æstimatio tritici pretio nō supremo, sed medio cōsiderato, nulla iniustitia, uel iniquitas, in eo cōtractu inuenietur. ubi ad rationē unius pro sexdecim cōstitutā pēsionē duorū mille maravedinis supra mēsuralē duodecim modijs cōstatē uenditam fuisse appareat, unusq; igitur modius 83. maravedinis fuerit æstimatus, a supremo pretio lege præfinito 27. deductis propter temporis uarietatem.

5. Quia siue actione ex lege quarta proueniēte utaris, siue ex enormissima læsione propter cōtractus inæqualitatē & iniustitiam agas, utrūq; remedium sexaginta annorum præscriptione summotum uideri poterit. l. sicut l. omnes C. de prescript. 30. uel 40. annorum Padilla in l. 2. n. 47. C. de rescind. Matienzo & Azebedo l. 1. tit. 11. lib. 5. noue. ille gl. 10. hic. n. 32. Couar. lib. 1. c. 9. n. 13.

ut. omnis nedicinia siue ex lege, siue ex deceptione sit exclusa, neque usuraria fraus obij
ci pot. quae ex his quae superius diximus, in hac specie minime admittenda uideatur.

Bona autem fides in capellanis praesumitur, cum iustam ignorantiae causam praetendere ualeant qui in alterius ius successere late Couar. in reg. possessor § 11. nº 4. § primum & nº 5. qui satis ostendit leges actiones introducentes posse ad certi temporis spatium admittere, quo transacto minime eis uti liceat, quodque mala fides possidentis adesset.

Denique Agendi uiam Collegio praeclusam uideri poterit, cum Archiepi. qui Collegio donauit praedium, illud, sub ea lege emerit, ut capellanis in perpetuum singulis annis tritici mensuram persolueret, habitaque illius quasi seruitutis ratione, insuper de pretio cum uenditore conuenerit. unde ad emptorem nihil pertinuisse uideatur pensionis frumentariae constituendae pretium iniustum, cum si uel uno nummo, uel gratis uend. id cappellanis concessisset nulla emptori fiebat iniuria, qui illius oneris habita ratione & aestimatione, de reliquo quod praedium ualeret, cum uenditore conuenit, in quo po. ponderari l. fundum de act. emp. ubi qui fundum uendidit, usumfructum deduxit, quem Titij asseruit, cum non esset, si uenditor usumfructum uendicare coeperit, exceptio, Titij n. esse, minime admittetur. adde l. doli exceptio de nouat. & quae ibi Bart. & in. qui se debere § sed & si cum scire. de con. indeb. causa data & quae late Graueta cons. Tum etiam quae Bald. in l. 2. C. de rescind. nº 52. ex illa lege tantummodo uendenti licere, ut si dominus alteri rem suam uendenti assentiret nequaquam ad contractus re. sionem ex lege admittetur, communiter quae reliqui scribentes sequuntur, ut ex Padilla constat d. l. 2. nº 67. Siquid igitur in huius pensionis assignatione uitij siue pec. fuit, id aduersus uenditorem fuit commissum, non uero contra Archiepiscopum emptorem. Haec sunt breuiter, quae mihi [illegible] esse obtulerunt, ut difficilem huius controuer. decisionem existimem.

l. 4. de co. libe. ex lege

[illegible]